

λης, πού ξαναζωντανεύει εκεί με χρώματα και τόνους περίσιους τὸν ἀρχαῖο κόσμο τὸν Ἑλληνικό.

Μὰ ἐδῶ, στὴν «Τιμὴ καὶ τὸ χρῆμα», ἡ τέχνη του παίρνει μιὰν ἰδιαίτερη μακαριότητα καὶ γλυκάδα, με ἑλὴ τὴν πικρὴ μελγχολία πού μας υποβάλλει γιὰ τὴν ἀνθρώπινη δυστυχία καὶ ματαιότητα... Ὁ Ἀντρέας ὁ λαθρέμπορος ἀγαπᾷ τὴ Ρήνη τὴ θυγατέρα τῆς Τρινκούλαινας με δυνατό κι ἀκατανίκητο ἔρωτα καὶ θέλει νὰ τὴν παντρευτῇ. Μὰ ἡ μάννα δὲ στρέγει νὰ τῆς δώσῃ γιὰ προικὶο ἐξακόσια τάλλαρα, ὅσα ζητᾷ ὁ Ἀντρέας γιὰ νὰ ξεχρεώσῃ τὸ πατρικὸ του σπίτι, παρὰ μόνο τὸ μερδικὸ τῆς, τὰ τρακόσια, γιὰ νὰ μὴν ἀδικήσῃ τὰλλα τῆς μικρότερα κορίτσια. Καὶ μ' ὅλα πού τοῦ Ἀντρέα τοῦ προξενεύουνε μιὰν ἄλλη, με χίλια τάλλαρα, αὐτὸς πιστὸς στὴν ἀγάπῃ, μὲ δαρμένος ἀπὸ φτώχεια καὶ στενοχώρια, παίρνει στὸ σπιτι του κρυφὰ τὴ Ρήνη καὶ μιὰν τῆς μάννας τῆς νὰ δώσῃ τὰ ἐξακόσια γιὰ νὰ τὴ στεφανώσῃ. Μὰ ἡ Τρινκούλαινα, ἔχοντας ἄντρα γέρο, τῆς τεμπελιάς καὶ τοῦ πιστοῦ, αὐτὴ ἄξια καὶ νοικοκυρὰ γυναίκα, πού με τὰ χέρια τῆς ξενοδούλευε σ' ὅλη τῆς τῆ ζωῇ γιὰ νὰ αἰκονομήσῃ, τρέμει τὸν παρὰ. Πεισματώνει, δὲ δίνει τίποτα. Κι ὁ Ἀντρέας, χαμένος ἀπὸ τὴν καταστροφὴ καὶ τὸ δόθισμα τῆς ἀνέχειας, ἀφίνει τὴ Ρήνη, ἐτοιμὸ-γεννη πιά, νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι τῆς μητέρας τῆς, κι αὐτὸς ἀποτραδιέται νὰ βρῇ δουλειὰ νὰ ζήσῃ. Τότες ἡ Τρινκούλαινα συνεπαρμένη ἀπὸ τὴν σφοδρὰ τέπιας ἀτιμίας, τρέχει τὸν ὅρλινει γιομάτῃ δίψα γιὰ ἐκδίκησιν καὶ τὸν χτυπᾷ στὸ μπράτσο μ' ἓνα μικρὸ μαχαίρι. Τὴν ὥρα πού ἡ ἐξουσία τὴν τραβά στὴ φυλακή, μετανοῶνει. Δίνει τοῦ Ἀντρέα τὸ κλειδὶ τοῦ κομοῦ πού ἔχει φυλαμένα τὰ τάλλαρα παρακαλῶντας νὰ πάῃ ὅλα νὰ τὰ πάρῃ. Μὰ μόνο χάρῃ τοῦ ζητᾷ: «Μὴ μοῦ χάσεις τὸ σπίτι μου. Διαφέντεφί με στὸ δικαστήριον». Ὁ Ἀντρέας στοχάζεται πὼς δὲ θὰ εἶναι ἄλλο φτωχός. Τρέχει με τὴν πληγὴν δεμένῃ, χαρούμενος, στὴ Ρήνη, νὰ τὴ στεφανώσῃ. Μὰ ἡ Ρήνη πού στὸ μεταξὺ ἔμαθε τί ἔτρεφε, τὸν υποδέχεται ψυχρά. Δὲ θέλει νὰ πάῃ μαζί του. Πῆρε τὴν ἀπόφαση. Στὰ λόγια τοῦ Ἀντρέα πὼς ὅλα τώρα διωρθώθηκαν ἡ Ρήνη πικρὰ τοῦ ἀπαντᾷ πὼς ἡ ἀγάπῃ δὲν ξαναγεράζεται πιά. Κι ὁ Ἀντρέας φεύγοντας ἀπελπισμένος καταριέται. «Ἀνάθεμά τα τὰ τάλλαρα. Πάει ἡ εὐτυχία μου!»

Σπαραχτικὸ τὸ δράμα πού ξετυλίγει γοργὰ τὸ δῆγμα τοῦτο. Ὁ ἀγῶνας τῆς δύσκολης ζωῆς, ἡ σύγκρουση τῆς σκληρῆς ἀνάγκης με τὰ γνὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς βαρεῖς συνήθειες τῆς κοινωνίας, ζωγραφίζονται με ὅλη τὴ δυνατὴ καθαρότητα καὶ πίστῃ. Ἡ ἀντίληψη τῆς ρομαντικῆς φιλάνθρωπίας ἔπως σήμερα συνηθίζεται μέσα στὴν ἀστική μας κοινωνία, εἶναι ἀπάτη καθαρή, μπάλωμα τριμένο, πού κάνει πὺ πολὺ κακό, προσβάλλοντας καὶ ταπεινώνοντας τὴν ἀνθρώπινη τὴν ὑπαρξῇ. Ἡ

τέχνη, σὰν ἀψηλὸ φανέρωμα τῆς οὐσιαστικῆς ζωῆς πού εἶναι, ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ μὴ βλέπει πιά με προστατευτικὴ συγκρατάδα κι ἀνώφελα δάκρια φιλάνθρωπίας τὸ ροζικὸ τῶν πλασμάτων ἐδῶ κάτω. Ἄς πολεμήσῃ νὰ δείξῃ καὶ νὰ ὑψώσῃ τὰ ἴσια δικαιώματα πού ἔχουν οἱ ἄνθρωποι στὴ ζωῇ. Τὴ δυστυχία καὶ τὴν κακομεριὰ, τὴ θανατερὴ πνοὴ πού βλοσυρτρίζει, τὴ φέρνουν οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς πού ζοῦμε. Τὸ ἄτομο δεμένο πιστάγκωνα με χλιδες ὑποχρέωσες στὴν πολιτεία καὶ τὴν κοινωνία τὸ διάζουμε μαστιγώνοντας το νὰ πάρῃ δρόμο. Κουράζεται, πέφτει, ξεψυχᾷ, ἀν ἡ ἀντίδραση δὲν τοῦ δώσῃ τὴ σκιάδα τοῦ ψυχῇ με τὴν ἐκδίκησιν... Ὡς ἐκεῖ φτάνει ὁ Θεοτόκης. Ἕνας ἄλλος δηγηματογράφος πού θὰ εἶχε πὺ βαθιὰ ζωντανὴ τὴν μορφή του, ἴσως προχωροῦσε περσότερο. Χωρὶς νὰ κάμῃ τὴν τέχνη του νὰ ξεπέσῃ ἀπὸ τὴ γαλήνη καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια πού ταιριάζει, θὰ μᾶς κεντοῦσε πλάι με τὸ ἀδικημένο κοινωνικὸ αἶσθημα καὶ τὴν ὁρμὴ τῆς μεταβολῆς, τοῦ ξεριζωμοῦ καὶ τοῦ ξεπατωμοῦ μίς τέτοιος κοινωνικῆς κόλασης. Νὰ τὰ ρίχνουμε ὅλα τὰ δεινὰ τῆς σημερινῆς μας συνθηματικῆς ζωῆς στὸ πεπρωμένο δὲν εἶναι τὸ ἔργο. Τὸ ἔργο εἶναι νὰ μὴν ἀφινόμαστε στὴ μοῖρα πού ἐμεῖς τῆς δημιουργήσαμε τὸ περπάτημα. Νὰ τὴ γνωρίσουμε ἀπὸ σιμά, νὰ τὴ μελετήσουμε, νὰ πιάσουμε τὰ μυστικὰ μας, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ὑψωθοῦμε μὴ μέρ' ἀγνάντια τῆς σὰν πολεμιστῆς καὶ σὰν πλάστες.

Μὰ ὅλα τὰναγεννητικὰ γενναία δῆματα, δὲν εἶναι δυνατό ἐδάεια νὰ τ' ἀπαιτήσουμε μαζί ἀπὸ μιὰν ἐποχῇ. Καὶ μόνο τὸ δῆμα γιὰ τὴ γλωσσικὴ λευτεριά καὶ γιὰ τὸ γνῶρισμα μίς γνήσιας καλλιτεχνικῆς συνειδήσης, πού πρῶτα κάμανε τὰ Ἑρτάνησα, «τὰ μάτια τῆς Ἑλλάδας» κατὰ τὸν ἀσύγκριτο χαραχτηρισμὸ τοῦ Ψυχάρη, εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ δοῦσῃ καὶ τιμήσῃ μὴ σείρ τεχνίτες τοῦ Λόγου, πού ἀνάμεσά τους ἡ ἄξια τοῦ Κωνσταντίνου Θεοτόκη δὲν εἶναι κείνη πού λάμπει λιγώτερο.

ΡΙΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ἀπὸ τὰμίμητα τοῦ Νικολάκη τοῦ Γιαννιοῦ, μεταφραστῇ τοῦ «Κρυφοῦ τῆς ζωῆς» (κοίτιαξε περασμένο φύλλο, σελίδα 252, στὰ «χωρὶς γεσηματόσημο») εἶναι καὶ τοῦτο! Ὅταν π. αὐτογνωρίστης με τὸν Παλαμά, πρῶτῃ κοινβέντα του εἶπανε νὰ τὸν ρωτήσῃ:

— «Μὰ δὲ μοῦ λέτε, κ. Παλαμά, ποῖονε θεωρεῖτε σήμερα γιὰ τὸ μεγαλύτερο ποιητὴ τῆς Ἑλλάδας ;»

— Ἀν καὶ περάσανε χρόνια καὶ χρόνια ἀπὸ τότε, ἀκόμα καρτερεῖ τὴν ἀπάντησιν.